

EN BOK OM AI

LÄTTLÄST
MED STUDIEHANDLEDNING

MARIKA JONSSON

Titel	En bok om AI
Publicerad	Augusti 2023
Författare	Marika Jonsson
Stad	Kalmar
ISBN	978-91-527-7126-6
Copyright	Ingen/CC0 exklusive bilder
Tryck	Kalmar Kuvert AB

Innehåll

Förord	1
Tack	3
Förklaring av AI	4
Vad boken handlar om	5
Tre berättelser om AI	11
AI på webben	12
Allt är inte AI	30
AI som hjälper	37
Fakta om AI	48
Fakta om AI	49
Chatbottar kan svara på frågor	58
Påhittat exempel om AI som kan planera	64
Vad AI behöver för att fungera	71
Studiehandledning	76
Avsnittet AI på webben	78
Avsnittet Meddelanden som luras	82
Avsnittet AI som hjälper	83
Uppfinn AI	85
En hälsning till AI-företag och AI-utvecklare	90

Förord

Denna bok är skriven av Marika Jonsson, i samverkan med AllAgeHub och Västra Götalandsregionen. Den ger goda exempel på hur viktigt det är att kunna samtala med alla kring förändringar som sker i samhället. Allt hänger ihop hela tiden – som samhälle kan vi ju vara långt ifrån eller långt framme på samma gång. Det i sin tur blir ibland förvirrande för oss som är en del av helheten, vilket vi ju alla är.

Den här boken har gett några exempel på hur AI kan vara en del av våra (allas) liv. Det finns så mycket mer att lära sig om AI och hur det fungerar. Vi hoppas att den här boken ger dig inspiration för samtal så att man kan känna sig mer säker och medveten när man använder AI och teknik i sin vardag.

Ibland sätter jag ett likamed-tecken mellan AI - vilket betyder artificiell intelligens på svenska - och konstgjord kunskap. Det kanske även kan uttryckas som "av konst gjord". För konst berör en på ett eller annat sätt, lite ogreppbart ibland, det kan vara inspirerande eller till och med frånstötande. Och alla tolkar vi den på vårt eget sätt.

Slutligen: tänk på att det är orden vi kan som ger mening till vår tolkning och därför är det så viktigt med orden som bildar en mening, som Marika med vänner har förklarat och använt i denna bok. Läs den med andra och hjälp till med förståelsen, för det är först då som vi blir överens om vad vi menar tillsammans.

Lars Lindsköld. Med.Dr Göteborg den 1 maj 2023

Tack

Ett stort tack till Lars Lindsköld, som gjorde boken möjlig.

Ett lika stort tack till

- Åsa Olsson för alla kloka synpunkter så texten blev mer lättläst och begriplig.
- Teresa Berndtsson för stöd och korrekturläsning. Eventuella fel beror på att jag ändrade texten efter din korrekturläsning.
- Kristofer, Ida och Moa Jonsson för alla pratstunder om boken.
- Emma Jonsson för att du ville hjälpa mig. Du hjälpte mig mycket.
- Heidi Ek för stöd.

Utan alla er hade det inte blivit någon bok.

Del 1

Förklaring av AI

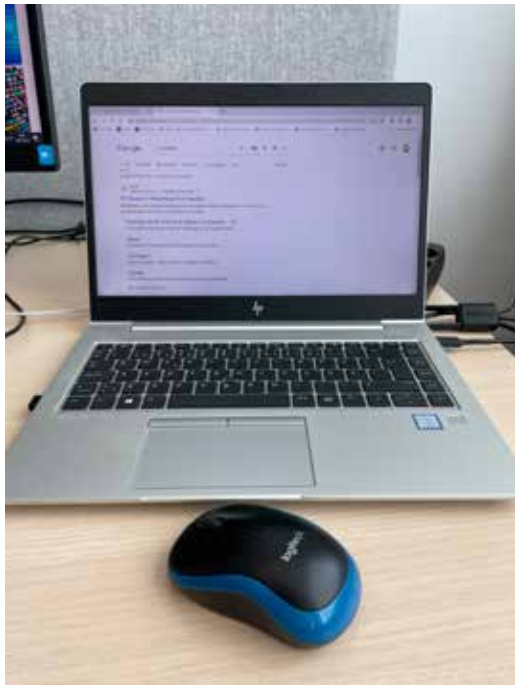
Vad boken handlar om

Den här boken handlar om AI. AI är en förkortning för Artificiell Intelligens.

Boken är till för dig som använder internet eller smart mobil. Du kan ha hört talas om AI men du vet inte vad AI är. Du kan också veta lite om AI och vill lära dig mer.

Det är svårt att förklara vad AI är för det kan vara så många saker. AI är datorprogram som härmar människors sätt att tänka, lära sig saker eller att ta beslut.

Det finns enklare sorters AI som kan göra några få saker. Det finns AI som kan göra flera saker. Ingen AI kan göra allt som en människa kan göra.

AI är olika sorters datorprogram.

AI på webben samlar ofta in information om dig. Vi som gjorde boken tycker det är viktigt att alla får en chans att veta mer om AI på webben.

Vi tror att om du vet mer om AI på webben kan du själv välja om du vill dela med dig av din information.

Den här boken berättar tre exempel på AI som många kan använda eller träffa på.

Boken börjar med tre berättelser om AI. Berättelserna handlar om hur AI kan används i vardagen. Sen kommer ett faktakapitel om AI.

Om du vill veta mer om hur de olika sorters AI fungerar tekniskt behöver du läsa mer än det som står i boken.

I boken används ordet mobil. Med det menar vi en smart mobil som har appar och som det går att surfa på webben med.

Tre berättelser om AI

- AI på webben
- Allt är inte AI
- AI som hjälper

AI på webben

Ellen sitter i fikarummet på jobbet och tittar på sin mobil. Hassan kommer in.

– Vad gör du? frågar Hassan.

– Jag sitter och kollar på fotbollsskor. Mina är så slitna så jag ska köpa nya. Kolla här, de här blåa är coola! säger Ellen och visar Hassan sin mobil.

– Vi spelar på konstgräs, så jag behöver skor med dubbar för konstgräs. De här gröna är också coola, säger Ellen.

Hassan och Ellen sitter en lång stund och kollar på olika fotbollsskor. Det finns många olika färger och mönster. De flesta är alldeles för dyra.

– Jag ska börja sticka, säger Hassan plötsligt. Jag såg en bra video på youtube som visar hur en person stickar.

Hassan tar upp sin mobil och letar upp youtube-videon. Innan videon börjar kommer det reklam.

– Vad konstigt, säger Hassan, det är reklam för fotbollsskor. Vi som precis pratade om fotbollsskor!

Hassan och Ellen kollar på videon om stickning. Det är en bra video, som filmar händerna på personen som stickar. Det går verkligen att se hur man ska göra när man stickar.

Sen visar Hassan grönt garn i en webbutik. Det garnet har han beställt för att sticka en halsduk. Webbutiken har massor med fint garn, både enfärgat och flerfärgat. Hassan scrollar vidare och visar Ellen olika sorters stickor.

Ellen tar upp sin mobil.

– Men, vad konstigt! säger Ellen. Nu får jag upp reklam om garn!

Hassan och Ellen tittar på varandra.

– Va, tänk om mobilerna lyssnar på oss? säger Hassan. Ellen ser överraskad ut.

– Men det är väl inte möjligt? svarar Ellen.

Precis då kommer Mia, deras handledare, in i fikarummet.

– Mia, tror du våra mobiler kan lyssna på oss? frågar Hassan och Ellen.

– Hur menar ni? frågar Mia.

Hassan och Ellen berättar vad som precis hände. Först visade Ellen fotbollsskor på sin mobil och då fick Hassan reklam om fotbollsskor i mobilen.

Sen visade Hassan garn på sin mobil och då blev det reklam om garn på Ellens mobil.

– Nej, säger Mia. Mobilen lyssnar inte på vad ni säger. Men när ni är ute på webben så samlar webbsidorna information om vad ni gör. Det kallas för kakor eller cookies.

– Kakorna samlar information om vilka sidor du besöker och vilka bilder du klickar på, fortsätter Mia att förklara.

– Sen används den informationen till att skicka reklam om liknande saker till mobiler som är nära.

– Hur kan de veta att våra mobiler är nära varandra? Frågar Hassan.

– Antagligen har webbsidorna ni besökte samlat in mobilens plats. Alltså var mobilen finns, förklarar Mia.

Förklaring av bilden

Bilden visar personer med mobiler.

Alla personer som står i den gula cirkeln räknas som nära varandra. Mobilerna skickar platsinformationen till en AI.

Då skickar AI reklam om skor till de tre mobilerna inne i cirkeln.

Personen med mobil som står utanför cirkeln är längre bort och får ingen skoreklam. I verkligheten vet vi inte hur nära personerna behöver vara för att få samma sorts reklam.

– Va? Får de göra så? frågar Ellen argt.

– Det får dom om du gett dem lov, svarar Mia.

– Jag har inte lovat att de får kolla var jag är och vad jag gör på webbsidor, säger Hassan.

– Jo, jag tror att du har det. Jag tror att du har godkänt kakor på webbsidorna du gått in på, svarar Mia.

Ellen och Hassan tänker efter. Har de godkänt kakor? Och hur kan kakor samla på information om vad de gör och var de är?

– Menar du den där rutan som är i vägen innan jag kan se hela webbsidan? Den jag måste klicka ja på? frågar Ellen.

– Ja precis den. Du kan svara nej på den. svarar Mia. - Eller, du kan inte svara nej till alla sorters kakor. Nödvändiga kakor måste du säga ja till för att webbsidan ska funka. Men du behöver inte säga ja till de andra kakorna.

Såna kakor som samlar information om vilka grejer du kollar på och hur du surfar runt på webbsidan kan du säga nej till. Då samlar inte kakorna in sådan information.

– Men ibland är det ju så gulligt med de där kakorna. Ibland är det en fin bild på kakor och ibland en kopp kaffe bredvid. Då klickar jag alltid ja, säger Ellen.

– Kakorna är datorprogram, förklarar Mia. Datorprogram som samlar in och sparar på information. Sen läser en AI kakorna och använder informationen.

– Jag trodde AI bara finns på film, säger Hassan.

– Det är många som inte vet att AI används på webben varje dag, svarar Mia.

Bilden på nästa sida visar hur det kan se ut när du ska välja om du vill säga ja eller nej till kakor.

Allt är inte AI

Det plingar till i Ellens mobil. Ellen plockar upp mobilen och kollar på skärmen.

– Oj, jag har visst fått paket! Jag kommer inte ihåg att jag beställt något? säger Ellen.

– Får jag se? frågar Mia.

Ellen visar upp sitt sms. Det är ett kort meddelande.

Det står: “Klicka här för att bekräfta mottagning av paket.”

Mia ser att det finns en länk i meddelandet.

– Ellen, det där är inget riktigt paket-sms, säger Mia. Det är någon som försöker lura dig.

– Men tänk om jag har ett paket på väg? Jag kanske har glömt att jag beställde? säger Ellen.

Mia skakar på huvudet.

– Nej. Du ska aldrig klicka på länkar från okända. Låt bli att klicka på länkar i meddelanden och i mejl. Det kan vara någon som försöker lura dig att lämna ut dina uppgifter. Eller så kan det vara försök att skicka virus till din mobil, förklarar Mia.

– Virus? Som snuva? frågar Ellen.

– Nej inte snuva, säger Mia. Det kallas också virus. Virus som skickas till mobiler eller datorer är skadlig kod. Skadlig kod är ett datorprogram som kan stjäla information från mobilen eller göra andra dåliga saker.

– En dålig sak som kan hända är att de som lurats har gjort ett program som stjälar ditt lösenord och låser din mobil. Sen kan de vilja ha pengar för att låsa upp din mobil, förklarar Mia.

– Men hur ska jag göra om jag beställer paket då? frågar Ellen.

– När du beställer får du ofta ett mail med bekräftelse. Du ska få mejlet direkt när du beställer. Där ska det stå hur du kan spåra ditt paket. Det mejlet ska komma från affären som du handlade från, säger Mia.

– Då förstår jag, säger Ellen och slänger smset.

– Mia, är det sån där AI i viruset? frågar Ellen.

– Det behöver det inte vara. Många datorprogram räknas inte som AI, fastän programmet kan göra svåra saker. Inte ens de som jobbar med AI är överens om exakt vad som är AI, svarar Mia.

AI som hjälper

Hassans mobil plingar till. Han får ett meddelande. Det är Hassans pappa som skriver att Hassan och Hassans träningskompis måste ta bussen till gymmet idag. Hassans pappa hinner inte hämta.

– Äh vad jobbigt. säger Hassan. Nu måste jag meddela min träningskompis att vi ska ta bussen. Det är så jobbigt att skriva meddelanden.

- Du kan skicka röstmeddelande istället!
säger Ellen. Det brukar jag göra när jag inte orkar skriva.

- Nej det går inte. Min kompis har svårt att komma ihåg. Om han får ett meddelande kan han läsa det många gånger, säger Hassan.

- Du kan använda diktafonen, säger Mia.

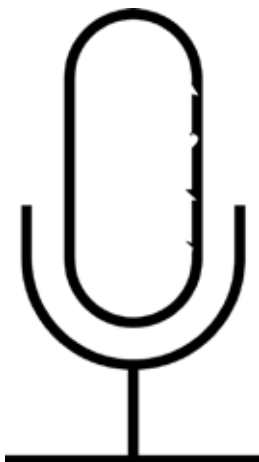
- Dikta vadå? frågar Hassan.

– Diktafonen. Den kan spela in det du säger och skriva det i text. Många smarta mobiler har en diktafon i sig. Det är en sorts AI som jobbar i mobilen, berättar Mia.

– Vad coolt! Så om jag pratar blir det text då? frågar Hassan.

– Ja, om du slår på diktafonen.

Mia tar upp sin mobil och öppnar ett tomt meddelande. Mia trycker på mikrofon-symbolen under bokstäverna.

– Kolla här, när jag pratar så skriver
diktafonen, säger Mia.

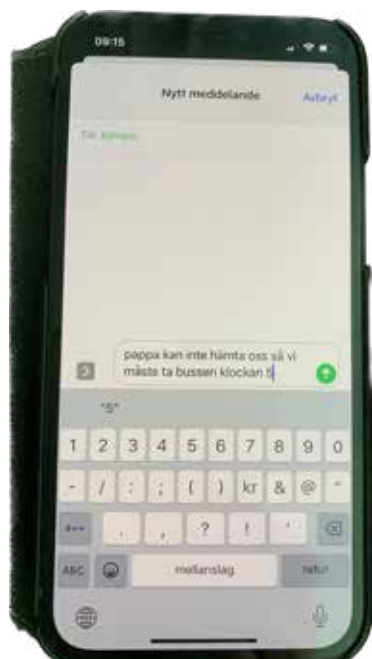
Samtidigt som Mia pratar kommer orden
fram i meddelanderutan. Mia stänger av
mikrofonen.

– Oj så praktiskt! säger Hassan och öppnar ett meddelande. Mia pekar var han ska trycka.

– Pappa kan inte hämta oss, så vi måste ta bussen klockan fem, säger Hassan.

Orden kommer fram i meddelanderutan.

Ellen provar på sin mobil. Det funkar inte. Mia hjälper Ellen att slå på diktafonfunktionen i inställningar. Nu funkar det.

“Hej mamma jag skriver inte detta meddelande det gör diktafonen åt mig”

– Nu skickar jag det till mamma.

Mamma svarar nästan på en gång.

“Vad häftigt, jag visste inte att det finns en diktafon i telefonen. Kan du lära mig ikväll?” står det i smset från mamma.

Ellen vill svara på smset och trycker på diktafonfunktionen. Ellen säger: Ja, jag hjälper dig ikväll.

På mobilen syns texten: ”jag värper dig ikväll!”

Ellen läser vad som står och börjar skratta.
– Mia kolla, den skrev ”jag värper dig ikväll”.

Mia skrattar när hon läser det. – Ja, ibland förstår diktafonen fel. Det är därför det är viktigt att läsa innan du skickar. Då kan du ändra om det behövs. Och så behöver du prata tydligt för att det ska funka.

– Så då funkar det inte för alla då? frågar Ellen.

– Nej, så är det. Om man pratar otydlig så funkar det inte. Det enklaste är att prova och se om det funkar.

– Vad synd att det inte funkar för alla, säger Ellen.

– Ja. Men, teknik blir bättre och bättre hela tiden, så det kanske funkar för alla om ett tag! Svarar Mia.

– Ja, det hoppas jag!

Del 2

Fakta om AI

Fakta om AI

AI är svårt att förklara för ordet är ett samlingsnamn på många olika saker. AI består av olika sorters datorprogram. De olika datorprogrammen kan göra olika saker.

AI är en förkortning för Artificiell Intelligens. AI kan förklaras som en maskin eller dator som härmar sånt som människor kan göra. Exempel på sånt som människor kan göra är att prata och tänka kring något, lära sig, planera och skapa något.

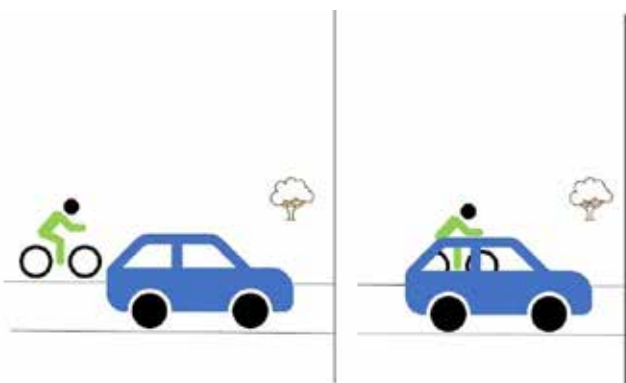
Det finns många olika sorters AI. Alla AI är någon sorts datorprogram. Det kan också vara flera datorprogram som samarbetar. Det finns enklare sorters AI som kan göra några få saker. Det finns AI som kan göra flera saker, men ingen AI kan göra allt som en människa kan göra.

Alla olika AI kan bara göra det de är programmerade för. Därför kan det behövas många olika AI som samarbetar. Ett exempel är självkörande bilar. En självkörande bil behöver ha AI som kan känna igen andra bilar och vägkanter.

Självkörande bilar behöver också AI som kan förstå vad som kan hända om en stund.

Om det kommer en cykel och cykeln försvinner bakom en annan bil en kort stund, då behöver AI förstå att cykeln kommer fram snart igen.

Cykeln försvinner inte när den inte syns, den åker bara bakom en bil som skymmer sikten. Det behövs många AI som samarbetar för att en självkörande bil ska köra på ett säkert sätt.

De två bilderna visar en person som cyklar.
När personen hamnar bakom bilen syns
inte cykeln helt. Cykeln är kvar, även om
den inte syns.

Det finns många filmer om AI. Några filmer visar AI som en robot som kan tänka själv. I en del filmer är AI ond och tar över världen. De filmerna är fantasier. Idag finns det ingen AI som kan tänka själv och bestämma själv.

Det är alltid människor som har gjort AI från början. Det kallas att programmera AI. Människor gör fel ibland och därför kan AI också göra fel. Människorna som programmerade AI kan ha programmerat in fel och misstag.

Människor kan använda AI och mobil teknik till bra och dåliga saker. Du kan läsa om ett exempel på en dålig sak i kapitlet om Meddelanden som luras. Du kan läsa om ett exempel på en bra sak i kapitlet om AI som hjälper.

AI kan finnas i en robot, men behöver inte alltid finnas i en robot. AI finns ofta i ett datorprogram kopplat till en webbsida, en smart mobil eller annan teknik.

Exempel på olika sorters AI

Här är exempel på olika sorters AI som kan härma människors sätt att tänka, lära sig, planera eller skapa något.

Chatbottar kan svara på frågor

Chatbottar kan finnas som kundtjänst på en webbsida. Skatteverket har en chatbot på sin webbsida. När du startar chatbotten kommer det upp en tecknad bild på en robot. Chatbotten skriver att den är Skatteverkets digitala medarbetare.

Det är ingen människa som skriver i chatten. Det är chatbotten, alltså datorprogrammet som skriver i chatten. Du kan ställa alla sorters frågor men chatbotten kan inte svara på allt.

Chatbotten kan be dig ställa frågan på ett annat sätt. Då ska du prova att använda andra ord. När chatbotten svarar härmar den människors sätt att tänka.

Chatbotten är programmerad till att känna igen vissa ord. Den känner inte igen alla ord som finns. När chattbotten känner igen ett ord svarar chatbotten med det svar som en människa har programmerat.

Ibland kan chatbotten svara fel. Det beror på att ord kan betyda olika saker i olika meningar. Samma mening kan också betyda två olika saker. Chatbotten letar efter vissa ord som den lärt sig och förstår inte alltid vad det handlar om.

Ordet bär kan betyda två olika saker.

Bär som man äter.

En person bär en väska.

Chatbottar blir ofta bättre ju mer de används. Människorna som programmerat chatbotten kan läsa frågor och svar och programmera in bättre svar om det behövs.

En del chatbottar kan lära sig att bli bättre på att svara. Chatbotten kan ha ett

program som söker efter mönster i frågor som kommit in. Mönster kan handla om att många frågor handlar om ungefär samma sak.

Påhittat exempel om AI som kan planera

Ett påhittat exempel är AI som kan planera hur mycket post och paket som kan skickas med ett passagerarflygplan.

AI programmet gissar hur mycket bagage de som reser med flygplanet har med sig och räknar ut hur mycket plats det finns kvar.

Om en AI har gissat på samma sak många gånger och fått ett svar på om gissningen var rätt då kan AI bli bra på att gissa rätt.

En sån AI letar efter mönster. Den kan upptäcka att på söndagar har personer mer bagage på samma flygplan från Stockholm jämfört med tisdagar.

Det kan bero på att på tisdagar reser fler som jobbar över dagen i Stockholm. På söndagar är det fler som åker hem från en helgresa. Personer som åker på helgresa sover över och har med sig mer bagage än de som åker över dagen.

AI förstår inte att personer gör olika sorters resor. AI hittar mönstret att det är mer bagage på helgerna. Då planerar AI in mindre post och paket för att allt ska få plats på flygplanet.

AI som kan skapa något

Utvecklingen går jättefort för vissa sorters AI. Nu finns det AI-verktyg på webben som kan göra bilder om man skriver in ord. Här är ett exempel från en AI som heter DALLE.

DALLE gjorde bilden på nästa sida av den här texten:

En lila nallebjörn hoppar studs matta.

Bilden ser inte ut som en lila nallebjörn som hoppar studsatta. Det är studsattan som är lila. Nallebjörnen är brun.

Studsattan ser inte ut som en studsatta. Nallebjörnen ser inte ut som en nallebjörn, den ser mer ut som en grävling.

DALLE gjorde bilden genom att hämta bilder från webbsidor och sätta ihop bilderna.

Vad AI behöver för att fungera

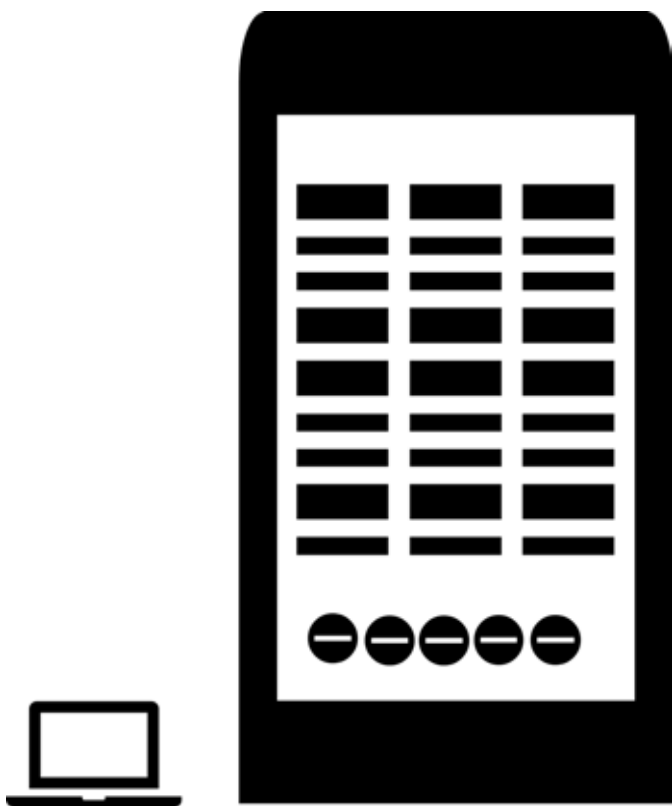
AI är stora datorprogram som ofta behöver stora datorer för att få plats med hela datorprogrammet. Ibland behövs flera stora datorer, då kopplas de ihop. Ofta samlas många stora datorer i stora datorhallar. Personer som använder AI kopplar upp sig med sin dator, mobil eller läsplatta till datorhallen via internet.

Eftersom AI behöver stora datorer går det åt mycket el.

Stora datorer blir varma så datorhallarna behöver kyla ned rummet. Då går det åt mycket el.

Även om det går åt mycket el kan AI göra nytta. Ofta används värmen som blir över till att värma andra hus. Då går det åt mindre el för att värma upp dom andra husen.

Bilden visar skillnaden i storlek mellan en persons dator och en stor dator med AI datorprogram.

Del 3

Studiehandledning

Studiehandledningen är till dig som arbetar som handledare på daglig verksamhet. Den kan också vara intressant för andra verksamheter. Ni får använda och anpassa texterna som ni vill.

Till varje kapitel finns det diskussionsfrågor och praktiska övningar. Eftersom AI utvecklas kan svaren på frågorna ändras, därför ges inga exakta svar utan vi hänvisar till bra källor där man kan läsa mer om AI.

Använd berättelserna på det sätt som passar er. I berättelsen står det om mobiler, men det går att byta ut till vilken teknik som helst där man kan nå internet och surfa på webben, såsom läsplattor eller datorer. Berättelserna kan läsas eller användas till att spela teater.

Avsnittet AI på webben

Första kapitlet handlar om kakor på webbsidor. Här är övningar som handlar om att hitta inställningar för kakor, stänga av kakor och försöka förstå vilken information kakorna samlar på. Gå in på en webbsida du brukar besöka. Kommer det upp en dialogruta om kakor? Om det inte gör det, kan du ha godkänt kakor tidigare. Om webbhistoriken inte rensas kommer frågan inte upp igen. Leta på webbsidan. Någonstans, ofta långt ned på sidan, ska det finnas en länk eller knapp som handlar om integritetspolicy, kakor eller cookies. Det kan vara något annat ord också. Leta och klicka runt tills du hittar sidan med kakor. Där ska det finnas möjlighet att stänga av kakor.

Vilka ord används för att förklara kakor? Förstår ni alla orden? Om orden är svåra, prata om orden och förklara orden. Avvisa och ural

kan vara svåra ord som är bra att prata om. Nödvändiga kakor behövs för att webbsidan ska fungera. Ett exempel på Nödvändiga kakor i en webbutik är att webbsidan lagrar information om vad du lagt i kundvagnen. Den informationen behövs för att du ska kunna surfa runt på webbsidan efter att du lagt en vara i kundvagnen.

Titta på vilka sorters kakor som finns på webbsidan. Läs om vilken sorts information kakorna samlar in. Ser du några kakor som kan användas

för reklam? Ibland kan det stå marknadsföring eller något annat ord.

På Post- och telestyrelsens webbsida kan du lära dig mer om kakor. Rubriken på sidan är: "Frågor och svar om kakor (cookies) för dig som använder internet". <https://pts.se/sv/privat/internet/integritet/kakor-cookies/>

Det är svårt att få fram information om varför personer som känner varandra kan få samma sorts reklam. Det är ofta en företagshemlighet. Internetstiftelsen förklarar att det kan vara så att det är mobilens position, alltså var mobilen befinner sig när man surfar, som används för att skicka liknande reklam till personer som känner varandra. Lyssna gärna på Internetstiftelsens podd "Dumma frågor om internet" på avsnittet "Lyssnar min mobil på mig hela tiden?". Du kan också läsa mer på Internetstiftelsens webbsida.

<https://internetstiftelsen.se/podd/dumma-fragor-om-internet/tjuvlyssnar-mobilen-pa-mig-hela-tiden/>

Ni kan diskutera om det spelar någon roll att man får anpassad reklam. Jag brukar tänka att om jag får reklam om saker jag gillar, då är det större risk att jag till exempel handlar grejerna på reklamen. Om jag får reklam som inte är anpassad finns det större chans att jag inte påverkas att handla grejer.

Avsnittet Meddelanden som luras

Andra kapitlet handlar om meddelande som luras. Meddelandet kan innehålla skadlig kod. Det är viktigt att veta om risker och hur man kan skydda sig. Det är därför exemplet är med, trots att skadlig kod oftast inte är AI. Inte ännu i alla fall. Även bedragare utvecklar sin kunskap och sätt att luras, så det kan komma mer avancerade AI program som försöker luras.

På Internetstiftelsen finns snabbkurser om hur man skyddar sig mot bluff-sms och mejl. Gå in på länken och klicka i “Mejl-, sms- och telefonbedrägerier” så filtrerar du fram snabbkurser. “Skydda dig mot bluff-sms” handlar om just sms som luras. En del av texten är svår, så det är bra ni gör kursen tillsammans. Prata om orden och förklara det som är svårt.

<https://internetkunskap.se/snabbkurser/>

Avsnittet AI som hjälper

Smarta mobiler har många inbyggda hjälpmedel. Diktafon är ett hjälpmedel. Prova att använda diktafonen.

Olika mobiler har olika funktioner. Vissa funktioner funkar bara i nyare versioner. Det finns flera sorters operativsystem för mobiler, de mest välkända är Android och iOS. Android används i många olika mobiler, iOS används endast i iPhone mobiler. För att hitta information om en specifik mobil kan det hjälpa att veta om det mobilen har operativsystemet Android eller iOS.

Det finns flera olika sätt att benämna dikteringsfunktionen. Därför kan det vara svårt att hitta information. Prova att söka med olika ord för att hitta det du behöver. Några exempel på benämningar är tala in text, skriva med rösten,

diktera och text till tal.

Du kan googla på "tillgänglighetsfunktioner i Android" eller "använd diktering Android" för att hitta Googles hemsida med mer information för Android mobiler. Du kan också leta efter information på mobiltillverkarens hemsida.

Du kan googla på "hjälpmedel iOS" eller "använda diktering på iPhone" för att hitta Apples hemsida med mer information för iPhone.

När man dikterar kan diktafonen stava fel. Diktafonen kan ha svårt att skriva grammatiskt korrekt med skiljetecken såsom komma, punkt och frågetecken. Det går att redigera texten efteråt. På vissa diktafoner kan man säga till exempel "punkt" och då blir det en punkt. Ofta går det att förstå en text utan skiljetecken. Långa texter kan bli svårare att förstå utan skiljetecken.

Uppfinn AI

Fantasi är bra för att utveckla teknik. Därför finns det påhittade exemplet "AI som kan planera" med.

Övning: Fantisera ihop förslag på vad AI kan användas till. Utgå gärna från ett problem i vardagen, något som är svårt eller tråkigt. Diskutera hur en AI skulle kunna hjälpa till att göra det svåra eller tråkiga.

Rita, skriv eller berätta vad ni uppfinner.

Tips på hur du kan hitta mer information

AI, digital teknik och internet eller webben utvecklas snabbt. Därför är det bra att leta efter uppdaterad information. Det är viktigt att du kan lita på informationen. Leta efter säkra källor som går att lita på.

Tyvärr finns det inte så mycket lättläst information om AI, digital teknik och internet. Vi sökte på ordet AI och artificiell intelligens på Specialpedagogiska myndighetens (SPSM) hemsida, men hittade inga läromedel där.

Vi som skrivit den här boken tycker att det behövs mycket mer lättläst information om AI. Och som vi visat så finns AI på webben och i olika sorters digital teknik som mobiler. Vi hoppas den här boken kan inspirera fler till att skapa mer lättläst information – både skriftlig, i videoformat

och i poddar. För att kunna skapa eget material kan man behöva lära sig mer. Här är några förslag på var du kan hitta mer information.

Hitta mer information på webben

Två exempel på säkra källor är Internetstiftelsen och utbildningsradion UR. På URplay finns det flera filmer om AI.

Lista på källor:

- [Internetstiftelsen.se](https://www.internetstiftelsen.se)
- [Urplay.se](https://urplay.se) - Sök efter AI
- [Digiteket.se](https://digiteket.se) - Sök efter AI. Digiteket vänder sig till bibliotekspersonal men alla kan ta del av materialet.
- [Digidel.se](https://digidel.se) - På Digidel.se kan du hitta mer information om internet och digital delaktighet. Där finns kunskapsbank och länkar till många bra sidor. Sidorna har olika svårighetsgrad, vissa är enkla och andra vänder sig till handledare.

Fråga bibliotekarie på biblioteket om de har lättlästa böcker om AI, digital teknik och internet eller webben.

Tekniska museet i Stockholm och Universeum i Göteborg kan ha utställningar och information om AI och digital teknik. Ibland har de också information på sin hemsida.

Finns det någon experimentverkstad, utställning eller museum där du bor? Kolla på hemsidorna vilka utställningar som visas just nu.

Här kan du skriva egna förslag på utställningar, museer och hemsidor:

Boktips

Koll på AI av Jesper Allerup. Nypon förlag, 2020.
Boken är översatt till svenska från danska.

Här kan du skriva egna boktips:

Poddar

Internetstiftelsen har ett menyval Kunskap. Där finns bland annat podden "Dumma frågor om internet".

Här kan du skriva egna tips på poddar:

En hälsning till AI-företag och AI-utvecklare

Hjälp gärna till att sprida kunskap om AI genom att skriva på klarspråk så det blir mer lättläst och begripligt. Gör gärna konkreta bilder som förklarar. Det finns nästan ingen lättläst information om AI, det behövs mer.

Vill du skapa lättläst och begripligt material, men vet inte hur? Läs mer om hur man skriver på klarspråk på Institutet för Språk och folkminnen.

[Klarspråk | Institutet för språk och folkminnen \(isof.se\)](https://www.isof.se)

Bilder hjälper ofta, men inte alla bilder. Läs mer på “Better Images of AI” om varför det är viktigt att undvika vissa sorters bilder, såsom robotar som tar över jorden, när du presenterar AI. Better Images of AI har information på engelska. [Better Images of AI](https://betterimagesofai.org) (<https://betterimagesofai.org>)

Bildkällor:
Shutterstock.com
Marika Jonsson

Den här boken handlar om AI. AI är en förkortning för Artificiell Intelligens.

Boken är till för dig som använder internet eller smart mobil. Du kan ha hört talas om AI men du vet inte vad AI är. Du kan också veta lite om AI och vill lära dig mer.

Berättelserna och faktadelen om AI är på en medelsvår till svår nivå av lättläst. Studiehandledningen är inte lättläst.